

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Nuorten osallisuuden lisääminen leiritoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa Lahdessa

Erno Lampinen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Syyskuu/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Erno Lampinen	Sivumäärä 36 ja 2 liitesivua
Työn nimi Nuorten osallisuuden lisääminen leiritoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa Lahdessa	
Ohjaava(t) opettaja(t) Reijo Viitanen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Ulla-Riitta Moilanen	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on edistää nuorten osallisuutta leiritoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tavoitteeseen päästään aloittamalla osallistamisen mallin suunnittelu käytettäväksi leiritoiminnassa.</p> <p>Opinnäytetyön yhteistyökumppanina toimi Lahden kaupungin nuorisopalvelut ja erityisesti Kasakkamäen nuorisotalo, jonka nuorten kevätleiriä suunniteltaessa mallia kokeiltiin ja kehitettiin. Tämän leirin suunnittelun ja toteutuksen myötä osallistamisen malli sai muotonsa ja samalla heräsi myös paljon ajatuksia osallistamisen mallin kehittämisestä. Osallistamisen mallin soveltamista ja kehittämistä jatketaan myös tästä eteenpäin.</p> <p>Leiritoiminta on kuulunut suomalaiseen nuorisotyön perinteeseen jo kauan, mutta viimeaikoina nuorten kiinnostus leiritoimintaa kohtaan on ollut vähenemässä. Samalla leiritoiminta on kohdannut uusia haasteita aikaisemman leiritoiminnan ohella. Leiriympäristöä voidaan nuorten viihdyttämisen ja muun virkistystoiminnan ohella käyttää myös sosiaaliseen vahvistamiseen, elämönhallinnan opettelemiseen ja ryhmätyötaitojen sekä sosiaalisten taitojen kehittämiseen.</p> <p>Keskeisinä menetelminä työssä ovat osallistavat ja yhteistoiminnalliset menetelmät, sekä myös seikkailu- ja elämyspedagogiset menetelmät. Osallistavat ja yhteistoiminnalliset menetelmät mahdollistavat nuorten osallistumisen leirin suunnitteluun ja toteuttamiseen ja elämyspedagogiset ja seikkailukasvatusten menetelmät ovat tukena leirin toteutuksessa.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksena syntyi malli nuorten osallistamiseen leiritoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Mallin todettiin lisäävän nuorten motivaatiota leiritoimintaa kohtaan, vaikka edelleenkin suurin osallistumismotivaatio leirille on kavereiden osallistuminen. Kuitenkin suunnitteluprosessiin osallistuneet nuoret kokivat osallisuuden leiritoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa positiiviseksi asiaksi ja se antoi lisäarvoa nuorten leirikokemukselle verrattuna perinteiseen leiriin, joka suunnitellaan työnteekijöiden kesken ja nuoret ovat pelkästään osallistujia.</p>	
Asiasanat: osallistaminen, syrjäytyminen, seikkailukasvatus, elämyspedagogiikka	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Erno Lampinen	Number of Pages 36 and 2 appendices
Title Promoting the possibilities of youth participation in planning and executing camp activities in Lahti	
Supervisor(s) Reijo Viitanen	
Subscriber and/or Mentor Ulla-Riitta Moilanen	
Abstract <p>This thesis addresses promoting youth participation in planning and executing camp activities. This goal is reached by planning a model according to which youth are made capable in taking actively part in planning and executing camps.</p> <p>The thesis was made in co-operation with Lahti youth services, especially with Kasakkamäki youth house. The model for participation was planned while planning a spring camp for the youth in Kasakkamäki. While planning the camp youth were put in charge of planning and executing the camp with youth house employees. The model for youth participation was created as a result of this experience. The experience also gave lots of ideas on how to develop the model further. The development of the model is ongoing.</p> <p>Camp activities have been a part of the Finnish youth work tradition for a long time, but recently youth have lost their interest in camp activities. At the same time camp activities have faced new challenges besides the commonly know camp activities. Nowadays camp environment is also used to address social problems, social skills, group work skills and life management skills.</p> <p>Key methods in this thesis include participation methods, cooperation methods, adventure methods and experience methods. Participation and cooperation methods made it possible for the youth to take part in the planning of the camp and executing the camp while adventure and experience methods were present in executing the camp.</p> <p>As a result of the thesis a model was created for youth participation in planning and executing camp activities. Applying participation methods in planning and executing a youth camp increased the motivation of the youth although the main reason for participating in a camp was friends. Still, the youth that participated in the planning process thought that youth participation in planning and executing camps was a positive thing and that it gave extra value to the camp experience when compared with a traditional camp that has been planned and is executed by professional youth instructors.</p>	
Keywords youth participation, social exclusion, adventure education, experience pedagogy	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KESKEISET KÄSITTEET	9
2.1 Osallisuus	9
2.2 Syrjäytyminen	12
2.3 Seikkailukasvatuksesta ja elämyspedagogiikasta	14
3 OSALLISUUDEN LISÄÄMINEN LAHDESSA	18
3.1 Leirin suunnittelu	18
3.2 Leirin toteutus	23
3.3 Palaute	27
4 OSALLISTAMISEN MALLI	28
5 TULOKSET	32
LÄHTEET	35
LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Nuorten kiinnostus leiritoimintaa kohtaan on häviämässä Suomessa. Kesäleiritoiminta esimerkiksi Lahdessa ei enää vedä niin suurta yleisöä kuin aikaisemmin ja sama on nähtävissä myös muilla paikkakunnilla, jopa pienemmillä maa-seutupaikkakunnilla, joissa leiritoiminta on aina ollut keskeinen osa kesälomaa. Leiritoiminta ei kuitenkaan ole vielä kuollut, se vain kaipaa hieman uutta tuulahdusta aikaisempaan perinteeseen. Leirit on suunniteltava hyvissä ajoin etukäteen, jotta leirit ovat valmiina kun niiden aika koittaa. Näin ollen nuorten osallisuus leirimaailmassa jää hyvin pinnalliseksi. Voisiko osallistuminen leiritoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen olla ratkaisu kiinnostavuuden lisäämiseksi leiritoimintaa kohtaan? Ainakin voidaan sanoa, että mikäli nuoret saataisiin osallistumaan leiritoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, saataisiin paremmin tietoa siitä, mitä nuoret haluavat leireillä tehdä. Samalla nuoret hyvin todennäköisesti myös osallistuisivat leireille ja tämä oleellinen nuorisotyön muoto ei häviäisi.

Miksi nuoret haluaisivat viettää aikaansa keskellä metsää, josta on lähimpään asutukseen matkaa parhaimmillaan kymmeniä kilometrejä. Perinteisesti suomalaisten suhdetta luontoon on ollut hyvin läheinen. Luonto on ollut merkittävässä osassa sekä elämän antajana että ottajana. Metsästäjät ja kalastajat sekä viljelijät ja keräilijät ovat saaneet elinkeinonsa luonnosta, mutta samalla luonto on haastanut heidät selviytymään.

Muun muassa 1800-luvulla Kansallisromanttinen aalto muokkasi myös alun perin elinkeinona nähtyä eränkäyntiä enemmän vapaa-ajanviettoa kohti. Luontoa ei enää nähty niinkään ansaitsemisen välineenä, vaan myös mahdollisuutena rentoutua ja hankkia elämyksiä ja kokemuksia. (Nieminen 1999, 73 – 74.) 1800-luvun lopulla Suomeen syntyi muun muassa Raittiusseura, joka nopeasti omak-sui retkitoiminnan osaksi omaa toimintaansa. Erityisesti sunnuntairetket oli suunniteltu kotiseutuun tutustumiseen ja sivistyksen edistämiseen. Raittiusseuralle oli tärkeää kehittää nuorille tekemistä, jotta nuorille ei jäisi vaarallista luppoaikaa. Samoihin aikoihin syntyivät myös uskonnolliset nuorisoliikkeet ja nuo-

risoseuraliike, jotka myös omaksuivat retkitoiminnan valikoimaansa. (Nieminen 1999, 74.)

Vaikka retkitoimintaa on aikaisemminkin esiintynyt suomalaisessa nuorisotyön perinteessä, Niemisen (1999, 74) mukaan varsinaisen leiri- ja retkitoiminnan aloituspistettä merkkasi anglosaksisen partioliikkeen rantautuminen Suomeen. Siinä missä aikaisemmat nuorisoliikkeet olivat omaksuneet retkitoiminnan pyhäpäivien aktiviteetiksi, partioliike taas enemmän tai vähemmän perustui retki ja leiritoiminnalle sekä luonnossa liikkumiselle. (Nieminen 1999, 74.) Partioliiikkeessä leiritoiminnan taustalla vaikutti aina myös kasvatuksellinen näkökulma. Leiriolosuhteissa osallistujat joutuivat ratkaisemaan erilaisia ongelmia ja samalla opettelemaan selviytymistaitoja, mutta leiriympäristö nähtiin myös sosiaalisten taitojen oppimiselle soveliaana toimintaympäristönä. (Nieminen 1999, 77 – 79.)

Kunnallinen nuorisotyö alkoi nostaa päätään sotien jälkeisessä Suomessa. Suomeen perustettiin kunnallisia nuorisotyölautakuntia, jotka nopeasti omaksuivat retki- ja leiritoiminnan käyttöönsä. Kuitenkin vielä tässä vaiheessa kuntien nuorisotyölautakuntien pääasiallinen tehtävä tällä alueella oli tukea nuorisojärjestöjen valmiuksia suorittaa retki- ja leirityötä. Opetusministeriä kehottikin lautakuntia luovuttamaan nuorisojärjestöille esimerkiksi leirialueita. (Nieminen 1999, 84.)

Nuorisojärjestöt eivät kuitenkaan tavoittaneet kaikkia nuoria. Näin ollen kunnalliseen nuorisotyöhön panostettiin enemmän ja kuntien toivottiin tavoittavan sellaisia nuoria, joita nuorisojärjestöt eivät tavoittaneet. Pelättiin, että kaupungistumisen myötä kaupunkien villi nuoriso muuttuisi holtittomaksi ja aiheuttaisi vielä ongelmia, mikäli sitä ei saataisi kuriin. Tähän lähdettiin vastaamaan kunnallisella nuorisotyöllä ja retki- ja leiritoiminnalla. (Nieminen 1999, 85.)

1970- ja 1980-luvuilla retki- ja leiritoiminta joutui taka-alalle, koska sen katsottiin erottavan nuoret yhteiskunnan todellisuudesta. Sen sijaan nuorille alettiin tarjota muun muassa seminaareja ja politikointia, joiden katsottiin paremmin vastaavan nuorten tarpeita sekä valmistavan nuoria yhteiskuntaan. Leiritoiminta kuitenkin säilyi nuorisotyön perustoiminnassa. 1990-luvun alussa lama vaikutti nuoriso-

työhön siten, että uudessa markkinataloudessa nuorisotyönkin piti löytää itselleen uusia toiminnan oikeuttava perusteita. Tämän johdosta nuorisotyö alkoi hakeutua yhteistyöhön muiden läheisten hallinnonalojen kanssa. Nuorisotyötömyyden torjuminen ja syrjäytymisen ehkäisy nousivat merkittäviksi nuorisotyötä ohjaaviksi tekijöiksi. (Nieminen 1999, 92.)

Partiolaiset näkivät retki- ja leiritoiminnan mahdollisuudet sosiaalisten taitojen kehittämisessä, mutta nuorisotyön painotuksen muutoksen vuoksi tätä osaamista ei kyetty omaksumaan kunnalliseen nuorisotyöhön. Osaltaan tästä syystä Suomeen rantautunut seikkailukasvatus otettiin vastaan vastauksena vallitsevaan osaamispuutteeseen. Näin työtä alettiin tehdä uudestaan tyhjästä sen sijaan että työhön sovellettaisiin perinteistä retki- ja leiritoiminnan osaamista.

Nykyisin ihmiset ovat menettämässä kosketuksen luontoon. Asutuksen keskittyminen asutuskeskuksiin ja nykyaikainen kiire pakottavat ihmiset toimimaan jatkuvasti ympäristöissä, joista luonto on hyvin kaukana. Tämä on johtanut siihen, että luonto ja luonnossa liikkuminen sekä selviytyminen ovat ihmisille jopa pelottavia asioita. Nuoret oppivat pienestä pitäen toimimaan kaupunkiympäristössä, jossa käyttäytymiseen ja toimimiseen pätevät omat pelisäännöt. Luonto ei ole enää houkutteleva.

Suomalainen retki- ja leiritoiminta on ollut kautta aikojen enemmänkin käytännön toimintaa, mistä johtuu, että suomalaisesta leiripedagogiikasta on kirjoitettu vähän. Kuitenkin leiritoiminnasta on olemassa valtavasti hiljaista tietoa. (Nieminen 1999, 92 – 94.) Leiritoiminnan mallintaminen on erittäin tärkeää nykypäivän Suomessa, jotta miltei vuosisatainen leiritoiminnan perinne ja hiljainen tieto eivät katoa. Samalla leiritoimintaa voidaan kehittää hyödyntämällä esimerkiksi seikkailupedagogiikkaa. Nieminen (1999, 93 – 94) kirjoittaa, että seikkailukasvatus tuotiin korvaamaan leirityötä, mutta seikkailukasvatuksessa ei niinkään hyödynnetty vanhaa tietoa leiritoiminnasta vaan alettiin luoda kokonaan oppia.

Opinnäytetyöni käsittelee nuorten osallisuuden parantamista Lahden kaupungin tarjoamissa leiripalveluissa. Tarkoituksena on suunnitella malli, jonka avulla nuoret voivat osallistua leirin toteuttamisen kaikkiin vaiheisiin aina suunnittelusta toteuttamiseen asti. Mallin suunnittelussa hyödynnetään jo olemassa olevaa

hiljaista tietoa nuorten osallistamisesta leirien suunnitteluun, aikaisemmin suunniteltuja malleja nuorten osallisuuden mahdollistamiseksi sekä uutta tietoa laajentamaan aikaisempaa kokemusta.

Miksi nuorten mielipidettä pitäisi kysyä, kun tähänkin asti retki- ja leiritoiminnassa on saatu hyviä tuloksia ilmankin. Koska retki- ja leiritoiminnan luonne, kuten muunkin nuorisotyön luonne, on muuttumassa yhä vahvemmin yhteistoiminnalliseen suuntaan ja osallisuuden merkitys on kasvamassa yhteiskunnassa jossa syrjäytyminen on yhä vakavampi ongelma. Nuorisotyön pitää pystyä tukemaan nuorten luonnollista kehitystä kaikilla osa-alueillaan. Myös aktiivinen kansalaisuus syntyy vaikutusmahdollisuuksia lisäämällä. Erilaiset osallisuuden tasot tukevat nuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä samalla kun nuoret saavat mahdollisuuden toimia ryhmässä.

Nuorisotyön tehtävä on tarjota nuorille mahdollisuuksia kokeilla erilaisia asioita ja kokea onnistumisia, jotka kehittävät nuoren itsetuntoa ja kiinnittävät häntä osaksi yhteiskuntaa. Erilaiset osallisuuden muodot voivat parhaimmillaan tarjota nuorille tällaisia kokemuksia. (Horelli, Haikkola & Sotkasiira 2007, 217.) Nuorten osallistaminen nuorille järjestettävän toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen sekä nuorten omaehtoisen toiminnan, kuten bänditoiminnan, mahdollistaminen tarjoaa nuorille kokemuksia, joista nuoret voivat oppia paljon. Samalla nuoret kokevat voivansa toimia yhteiskunnassa omilla ehdoillaan ja toteuttaa itseään. Tällaiset toiminnat mahdollistavat nuorten toimimisen yhteiskunnassa.

Toisin kuin muissa nuorille tarjottavissa toiminnoissa, nuorten mielipiteen kysyminen leirin ohjelmaa suunniteltaessa on kuitenkin melko vaikeaa, koska leirit yleensä suunnitellaan hyvissä ajoin etukäteen. Käytännössä leirin tulee olla jo suunniteltu siihen mennessä kun leirille ilmoitaudutaan. Muissa toiminnoissa toiminta voidaan suunnitella paljon lyhyemmällä aikataululla kuin mitä onnistunut leiritoiminta vaatii. Näin ollen nuorten osallisuuden lisäämiseksi leiritoiminnassa nuoret pitää tavoittaa ja saada mukaan suunnitteluun jo aikaisessa vaiheessa. Toisaalta tässä on se hyvä puoli, että nuoret saadaan sitoutumaan myös leirin toteutukseen, jolloin osallistujamäärät leireillä saadaan nousemaan. Näin leiritoiminta ei häviä nuorisotyöstä.

2 KESKEISET KÄSITTEET

Seuraavassa kuvailen opinnäytetyöhöni liittyviä keskeisiä käsitteitä. Keskeisten käsitteiden haltuunotto hyvissä ajoin ennen varsinaisen työn alkua helpottaa työn tekemisen myöhempiä vaiheita. Osallisuus on merkittävä osa jokapäiväistä nuorisotyötä ja sen kehittäminen kaikessa nuorisotyössä on ollut viimeaikainen kehityssuunta nuorisotyön suunnittelussa ja toteuttamisessa. Osallisuus leiritöinnässä antaa osallisuuden mahdollisuuden sellaiselle ryhmälle jolla sitä ei aikaisemmin ole ollut, leireille osallistujille. Samalla osallisuuden kenttä laajenee.

Osallisuuden yhtenä vastakohtana on syrjäytyminen. Nuorisotyössä syrjäytymisen ehkäiseminen on noussut keskiöön nuorisotyön murroksen myötä ja osataan syrjäytymistä voidaan ehkäistä myös työskentelemällä leiriympäristössä seikkailu- ja elämyspedagogisin menetelmin. Kuitenkin syrjäytymisen ehkäisyyn sisältyy paljon muutakin kuin vain leirityö. Pajatyö, sosiaalisten taitojen kehittäminen ja asumiseen ja työntekoon liittyvät asiat ovat myös osa syrjäytymisen ehkäisyä.

2.1 Osallisuus

Nuorten osallisuuden lisäämiseksi retki- ja leiritoiminnassa pitää ensin ymmärtää mitä osallisuus on ja mitä se retki- ja leiritoiminnassa tarkoittaa. Yleisesti ottaen Aaro Harju määrittelee osallisuuden mielestäni melko osuvasti. Harju (2004) määrittelee osallisuuden tunteeksi siitä, että kuuluu johonkin. Ihminen voi esimerkiksi tuntea kuuluvansa harrastusyhteisöön tai vaikkapa suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuitenkaan kuuluvuuden tunne ei vielä pelkästään ole osallisuutta vaikka onkin osallisuuden osatekijä. Kuuluvuuden tunne voi johtaa haluun olla monilla eri tavoilla osana omaa yhteisöään. Ihminen alkaa vaikuttaa ympäristöönsä ja yhteisöönsä, kehittämään sitä.

Mitä osallisuus tarkoittaa nuoren kannalta? Kempin (2008, 141) mukaan osallisuus voisi tarkoittaa nuorten kannalta esimerkiksi riittävää tukea, kannustusta sekä tiedonvälitystä joka on toisaalta kattavaa ja toisaalta oikea-aikaista. Nuori

tarvitsee tukea toisilta ihmisiltä, jotta voi oppia luottamaan itseensä ja tekemiinsä valintoihin. Toisaalta nuori tarvitsee kannustusta, jotta motivaatio tehdä erilaisia asioita säilyy.

Valtioneuvoston selonteossa Eduskunnalle kansalaisten suoran osallisuuden kehittymisestä (2002, 4) esitetään termi tieto-osallisuus yhtenä kokonaisuutena yläkäsitteen osallisuus alla. Tieto-osallisuus tarkoittaa oikeutta saada tietoa ja toisaalta tuottaa tietoa. Tieto-osallisuus on ensimmäinen askel kohti aktiivista kansalaisuutta ja kohti syvempiä osallisuuden muotoja. On erittäin tärkeää, että nuoret saavat riittävästi tietoa. Valtioneuvoston selonteon tieto-osallisuus vastaa Flöjtin esittämien osallisuuden tikapuiden ensimmäistä askelta, jossa nuoret voivat myös antaa tietoja aikuisille, mutta tiedon antaminen tapahtuu kysyttäessä eikä sen syvempää osallisuutta esimerkiksi päätöksentekoon ole vielä tällä tasolla olemassa. (Flöjt 1999, 34.)

Leirityö on hyvin vahvasti ollut tieto-osallisuutta nuorten kannalta. Nuorille annettu tietoa leiristä hyvissä ajoin etukäteen ja nuoret ovat halutessaan saaneet myös tarkemmin tietää leirin ohjelmaa ja aikataulua. Lisäksi leirille on määritelty osallistumisen ehdot, kuten hinta ja leirillä noudatettavat säännöt. Nuoret saavat tietää näistä, mutta eivät voi vaikuttaa toimintoihin tai edellytyksiin elleivät aikuiset kysy nuorilta heidän mielipidettään. Mielipidettä on perinteisesti kysytty leirin päätteeksi palautteessa, mutta palaute vaikuttaa vasta seuraavaan leiriin. Leiritöinnassakin on mahdollisuus syvempään osallisuuteen kuin vain tieto-osallisuuteen ja leiriympäristö sinällään on turvallinen ensimmäisten osallisuuskokeilujen ympäristönä, koska toimitaan ympäristössä, jossa toimijat ovat tuttuja ja tukea on tarjolla paljon.

Suunnitteluosallisuus on jo tieto-osallisuutta syvempi osallistumisen muoto, jossa voidaan osallistua jonkin asian suunnitteluun erilaisilla menetelmillä, kuten esimerkiksi foorumikeskustelulla tai yhteissuunnittelulla. (Valtioneuvoston selon- teko Eduskunnalle 2002, 4.) Nuorisotyön näkökulmasta ajatellen suunnitte- luosallisuus on siis sitä, että mahdollistetaan nuorten osallistuminen erilaisten nuorille suunnattujen toimintojen suunnitteluun. Nuoret siis pääsevät suunnitte- lemaan toimintaa yhdessä nuorisotyöntekijöiden kanssa. Flöjtin (1999,34) mal-

lissa toinen osallisuuden taso on konsultaatio-osallisuus, joka on suunnitelmallista tiedon keräämistä nuorilta käsitteillä olevaan aiheeseen liittyen.

Konsultaatio-osallisuus ja suunnitteluosallisuus eivät siis ole aikaisemmin kovin laajasti toteutuneet suomalaisessa retki- ja leiritoiminnan perinteessä. Viimeaikoina retki- ja leiritoiminnassa on kuitenkin alkanut esiintyä ainakin konsultaatio-osallisuutta. Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia valita vaihtoehtoista ennen heitä miellyttävä tai nuorilta kysytään minne he haluaisivat tehdä retken. Samalla leiritoiminnassa erilaiset teemaleirit ovat mahdollistaneet nuorille konsultaatio-osallisuuden tason saavuttamisen. Nuoret ovat saaneet olla mukana leirin teemaa valittaessa, vaikka varsinainen suunnittelu onkin jäänyt aikuisille.

Päätösosallisuus tarkoittaa valtioneuvoston mukaan yllä mainittujen osallisuuden tasojen lisäksi mahdollisuutta olla päättämässä asioiden toteutumisesta sekä myös muista itseän vaikuttavista asioista. (Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle 2002, 5.)

Nuorisotyössä päätösosallisuuden esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi talotoimikunnat. Gretchel kuitenkin kritisoi nykyistä edustuksellista talotoimikuntamallia, jossa valta ja vastuu ovat yhden ydinporukan varassa, jolloin loppuun palamisen mahdollisuus kasvaa, mutta samalla myös muiden kuin ydinporukkaan kuuluvien toimijoiden syrjäytyminen. Talotoimikuntamallia tulisi kehittää siihen suuntaan, että vastuuta ja mahdollisuuksia osallistua voidaan paremmin jakaa useammalle nuorelle. Gretchel jatkaa kuitenkin, että vastuun ja mahdollisuuksien jakautuminen tasaisemmin saattaa johtaa siihen, että kokemusta ei kerry riittävästi, jotta nuoret voivat alkaa toimia itsenäisesti. Tällöin toiminnasta ei tule nuorisovetoista, mikä on tavoitteena. (Gretchel 2007, 203.)

Toimintaosallisuus on valtioneuvoston mukaan esimerkiksi yhteisön vaikuttamista omaan ympäristöönsä talkoilla, tai tuottamalla erilaisia palveluita joita yhteisö tarvitsee. (Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle 2002, 5.) Pidemmälle ajatellen esimerkiksi nuorisotyössä tämä vastaa Flöjtin (1999, 34) esittämää toimintaosallisuuden tasoa. Tällöin nuoret ovat aktiivisessa osassa sekä suunnittelemassa toimintaa, päättämässä sen toteuttamisesta ja myös mukana toteuttamassa toimintaa elleivät jopa vastuussa toiminnan toteuttamisesta.

Opinnäytetyössäni tavoittelen osallistamisen mallia, joka johtaa nuoret leiritoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa aina toimintaosallisuuden tasolle asti. Tavoitteena on saada nuoret mukaan leirien tai retkien suunnittelusta aina toteuttamiseen asti siten, että aikuisten tukemina nuoret voisivat suunnitella ja toteuttaa omia retkiä ja leirejään ilman, että aikuiset olisivat päävastuussa suunnittelussa ja toteutuksessa. Kuitenkin nuorten rinnalle kaivataan aikuista toimijaa erityisesti retki- ja leiritoiminnassa, jossa riskejä on melko lailla enemmän kuin esimerkiksi taloympäristössä toimittaessa.

Aivan kuten kaikessa muussakin nuorisotyössä, myös retki- ja leiritoiminnassa nuorisotyöntekijän tehtävänä on tehdä itsensä niin tarpeettomaksi kuin mahdollista. Tällöin voidaan puhua osallisuudesta.

2.2 Syrjäytyminen

Syrjäytymistä kuvataan usein putoamiseksi yhteiskunnan ulkopuolelle tai vastaavasti jonkin muun yhteisön ulkopuolelle. Näin ollen syrjäytymisen ehkäisy tarkoittaa sellaisten tilanteiden ehkäisemistä joissa yksilö putoaa, joutuu ulkopuoliseksi.

Lämsä (2009, 24) mukaan syrjäytymisen termi juontaa juurensa termistä marginal, jolla viitattiin kulttuurien välissä oleviin tai kulttuurien reunoilla eläviin ihmisiin. Myöhemmin termiä käytettiin myös yleisemmin kuvaamaan kulttuurien välisiä konflikteja, kuten luokkaristiriitoja.

Marginal- termiä seurasivat sittemmin termit diskriminaation ja segregaaation termit, joilla viitattiin pikemminkin tiettyjen ihmisryhmien syrjintään, esimerkiksi tiettyjen ihmisryhmien pakottamisen asumaan tietyille maantieteelliselle alueelle. (Lämsä 2009, 24.) Kun Pohjois-Amerikkaa asutettiin, pakotettiin Amerikan intiaaneja asumaan tietyille määrätyille alueille, joita kutsuttiin reservaateiksi. Samoin vielä nykyäänkin Suomessa on havaittavissa, että tiettyjä etnisiä ryhmiä asutetaan mielellään tietyille alueille kaupunkien sisällä. Toisaalta on myös totta, että etnisten ryhmien edustajat hakeutuvat asumaan lähekkäin, jolloin heillä

on ympärillään tukiverkosto vieraassa kulttuurissa ja oman kulttuurin säilyttäminen on helpompaa.

Eurooppalaisessa keskustelussa lähdettiin Ranskassa liikkeelle termistä *les exlus*, jolla viitattiin köyhälistöön. Myöhemmin termi omaksuttiin myös englannin kieleen (*social exlusion*). *Social exlusion* on käsitteenä lähellä Chigagossa käytettyä *marginalization* käsitettä ja niitä onkin käytetty toistensa synonyymeinä, mutta niille on annettu myös eri merkitys. (Lämsä 2009, 25.)

Suomeen syrjäytyminen omaksuttiin ruotsalaisesta työmarkkinatutkimuksesta. *Utslagning*- termi käännettiin aluksi suomessa *uloslyönniksi*, jolla tarkoitettiin jäämistä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Pian termin syrjäytti kuitenkin syrjäytyminen, joka sai saman merkityksen, mutta sille tuli myös muita merkityksiä. Suomen kielen perussanakirja (2004, 194) mukaan syrjäytyminen tarkoittaa *joutua syrjään*, esimerkiksi syrjäytyä yhteiskunnasta tai joutua syrjään työelämästä.

Syrjäytymisen ehkäisyllä tarkoitetaan sellaisia toimenpiteitä, joilla pyritään katkaisemaan syrjäytymiseen johtava kehitys. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on monipuolinen kokonaisuus jossa on mukana erilaisia toimenpiteitä liittyen muun muassa asumiseen, koulutukseen ja työllisyyteen. Esimerkiksi nuorten työpajoissa käsitellään nuorten työttömyyteen liittyviä asioita ja mahdollistetaan nuorille työpaikan ja työkokemuksen saaminen ja mahdollisesti jopa ammatin oppiminen. (Valtiontalouden tarkastusvirasto 2007, 18.) Usein syrjäytymistä ehkäisevää työtä tehdään pienryhmissä joissa nuoret toisaalta oppivat ryhmätyöskentelyä, toisaalta saavat vertaistukea toisilta nuorilta jotka ovat heidän kanssaan samassa tilanteessa. Ryhmäpaine auttaa nuoria pysymään mukana ehkäisevässä työssä. Kuitenkin tällaisten ryhmien alkuvaiheet saattavat olla hankalia ja usein tällaiset ryhmät ryhmäytetään, jotta ongelmia voidaan ehkäistä.

Aalto määrittelee teoksessaan *Ryppäästä* ryhmäksi ryhmäyttämisen sellaiseksi toiminnalliseksi prosessiksi, jonka aikana ryhmän turvallisuus vaiheittain kasvaa (Aalto 2000, 20). Ryhmäyttäminen on myös prosessi, jossa ryhmän sisäistä luottamusta, turvallisuutta ja viestintäkykyä kehitetään tietoisesti (Nuorten akatemiat 2008, 1). Ryhmäyttämällä voidaan vaikuttaa ryhmän kiinteyteen eli ko-

heesioon. Kaarina Laine esittää teoksessa *Minä ja muut*, että ryhmällä on jäseniinsä vetovoimaa. Tämä vetovoima on erilainen jokaisen yksilön kohdalla. Ryhmän koheesiolla tarkoitetaan kaikkien jäsenten yhteensä tuntemaa vetovoimaa ryhmää kohtaan. Vahvassa koheesiossa jäsenet ovat sitoutuneita ryhmään ja toisiinsa sekä osallistuvat aktiivisesti ryhmän toimintaan. Vahvaan koheesioon liittyy myös yhteenkuuluvuuden tunne. (Aho & Laine 1997, 203.) Ehkäisevässä työssä nuorten sitoutuminen on erittäin tärkeää.

Hyvän koheesion saavuttamiseksi tehdään siis ryhmäytystä. Ryhmäyttämiseen käytetään usein elämyspedagogisia tai seikkailukasvatuksen menetelmiä. Näitä menetelmiä voidaan parhaiten toteuttaa leiriympäristössä, jossa ollaan lähellä luontoa. Kuitenkin ne sopivat käytettäväksi myös kaupunkiympäristöön tai jopa nuorisotaloille.

Leiritoiminnassa on muitakin funktioita kuin erilaisten ryhmien ryhmäyttäminen. Leiritoiminnassa voidaan käsitellä monia nuoren elämää koskettavia asioita, kuten elämänhallintaa, sosiaalista vahvistamista ja henkilökohtaista ohjaamista. Leiritoiminnassa mahdollistuu osaltaan myös vertaistuki ja toimijoiden ja nuorten kohtaaminen. Leirityötä voitaisiin myös hyödyntää esimerkiksi pidemmän prosessin lähtökohtana. (Cämppi-työryhmä 2011, 2 – 3.) Leiritoiminnalla on edelleen myös vahva nuorille järjestettäviin aktiviteetteihin ja toimintaan liittyvä virkistys- ja viihdytysfunktio. Nuoret voivat viettää aikaa yhdessä kesäisin sekä muina loma-aikoina paikallisten toimijoiden järjestämällä leireillä ja oppia siellä uusia taitoja tai vain viettää aikaa kavereiden kanssa ja löytää uusia kavereita.

2.3 Elämyspedagogiikasta ja seikkailukasvatuksesta

Elämyspedagogiikka on tällä hetkellä muodissa. Telemäen mukaan se voidaan selittää sillä, että nykyaikaisessa maailmassa riskin ottaminen on poissuljettu vaihtoehto. Elämyspedagogiikka tarjoaa kuitenkin mahdollisuuden hallituissa tilanteissa ottaa riskejä, mutta myös kokea ryhmähenkeä sekä samaistua muihin ihmisiin. (Telemäki 1998, 44.) Nykyaikainen elämä on individualismin ja jatkuvan kiireen myötä muuttunut siten, että yksilöllä on tiettyjä sosiaalisia kontakteja, jotka saattavat olla hyvinkin kasuaaleja. Toisin sanoen ihmiset vieraantuvat

toisistaan. Elämyspedagogiikan avulla saadaan ihmiset taas ajattelemaan asioita myös muiden näkökulmasta.

Modernin elämyspedagogiikan isänä voidaan pitää saksalaista Kurt Hahnia. Hahnilainen elämyspedagogiikka pohjaa vahvasti Hahnin ajatukseen, että Nuorten pitäisi kokea myös epäonnistumisia ja näin oppia käsittelemään epäonnistumisen tuottamia negatiivisia tuntemuksia. Nuorten tulee oppia voittamaan halu luovuttaa. (James 2000, 3.) Telemäki jatkaa, että Hahnin tavoitteena oli auttaa nuoria voittamaan nykyaikaisen maailman aiheuttama rappioituminen; fyysisen kunnon huononeminen, oma-aloitteisuuden häviäminen, kätevyyden ja huolellisuuden häviäminen ja empatian puute. (Telemäki 1998, 10.)

Elämyspedagogiikka tavoittelee edelleen samoja asioita joita Kurt Hahn aikoinaan painotti, mutta kuitenkin painotukset ovat hieman muuttuneet. Nykyään elämyspedagogisia menetelmiä käytetään yhä laajemmin erilaisten asioiden opiskelamiseen aina kierrätyksestä luonnossa selviytymiseen ja ihmisten kanssa toimimiseen asti.

Telemäki esittää teoksessaan Johdatus seikkailukasvatukseen teoriaan (1998, 41) että elämyspedagogiikan ydin on vain pienen hetken kestävä intensiteetti, eli kokemus joka on kokonaisuuden huipentuma. Toiminta huipentuu kokemukseen, joka kruunaa kokonaisuuden ja parhaimmillaan aiheuttaa muutoksen yksilön elämässä. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus (LEO) on luonut Elämyskolmio-mallin, jossa myös kuvataan vastaavanlaista tapahtumaa. LEO: n mukaan elämys on moniaistinen, unohtumaton kokemus, joka voi aiheuttaa kokijansa elämässä muutoksen. Elämyksen aikana opittu tai koettu omaksutaan osaksi kokijan arkea. (LEO 2009.)

Elämyskolmiomalli edustaa tuotetta, jossa tuotteen eri ominaisuudet toteutuvat asiakkaan näkökulmasta kaikilla tasoilla. Eri ominaisuudet yhdistyvät elämyskolmiossa luomaan yhtenäisen tuotteen, jonka tavoitteena on tarjota asiakkaalle elämys joka parhaimmillaan jopa muuttaa asiakkaan elämää. (Tarssanen & Kylänen 2007, 112.) Huomioitava on kuitenkin myös se, että elämyksiä ei voida taata kaikille asiakkaille. Kuitenkin elämyskolmiomallin avulla tuotteeseen voidaan sisällyttää elementtejä, jotka edistävät elämyksen syntymistä. Mikäli nämä

elementit huomioidaan, voidaan jopa muutokseen asti johtavalle elämykselle luoda hyvät edellytykset. (Tarssanen & Kylänen 2007, 113.)

Itse olen käyttänyt ja käytän edelleen elämyskolmiomallia toiminnan suunnitteluun. Se soveltuu erityisesti leiritoiminnan suunnitteluun sen elämyspedagogisen suuntauksen vuoksi. Elämyskolmiomalli on eräänlainen muistilista siitä, mitä kaikkea leiritoimintaa suunniteltaessa täytyy muistaa huomioida. Samalla suunnitelmissa voidaan huomioida jokaiselle leirikeskukselle ominaiset, yksilölliset olosuhteet. Kaikissa leirikeskuksissa on oma perinteensä, omat tarinansa ja oma historiansa jota voidaan elämyskolmiomallin avulla hyödyntää.

Suunniteltaessa toimintaa pääasiassa on perinteisesti ollut itse tekeminen, mutta elämyskolmiomallin avulla voidaan hakea tekemiselle perusteita, ja toisaalta myös tavoitteita. Tavoitteet voidaan myös jakaa eri luokkiin niiden vaikuttavuuden perusteella ja samalla voidaan huomioida yksilöllisesti kaikki toimintaan osallistuvat henkilöt huolimatta siitä, että kokemus on kaikille yksilöllinen.

Kuvio 1. Elämyskolmio. (LEO 2009)

Asioita voidaan kuitenkin tarkastella myös hieman toisenlaisesta näkökulmasta. Seikkailukasvatus, joka nähtiin ratkaisuna nuorisotyössä vallinneeseen menetelmävajeeseen, katselee toiminnan järjestämistä hieman erilaisesta näkökulmasta, vaikka seikkailukasvatus ja elämyspedagogiikka ovatkin hyvin lähellä toisiaan ja Kurt Hahn on osaltaan ollut vaikuttamassa myös seikkailukasvatuk-

sen kehittymiseen. Voidaksemme ymmärtää seikkailukasvatusta tulee se ensiksi määritellä ja ymmärtää.

Mitä on seikkailu? Seikkailu voidaan Simon Priestin mukaan määritellä miksi tahansa epävarmaan lopputulokseen johtavaksi toiminnaksi (Telemäki 1998, 42). Seikkailukasvatusta voidaan todellisuudessa alkaneen kun Iso-Britanniaan muodostettiin Outward Bound – järjestö 1941. Kasvatuksellisesti Outward Bound viittaa nuorten varustamiseen elämän matkaa varten. (Outward Bound 2011, Cáven 1995, 7.) Tarkoituksena seikkailukasvatuksella oli siis saattaa nuoria, mutta myös muita ihmisiä tilanteisiin, joissa he joutuisivat oppimaan uusia taitoja, jotka myöhemmin olisivat heille hyödyllisiä.

Telemäki (1998, 44) toteaa että seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa on todella vaikea erottaa toisistaan käytännössä. Molemmissa voidaan toiminnot karkeasti jakaa neljään osa-alueeseen; sosiaalistamisleikkeihin, ryhmäaloitteisuuteen liittyviin tehtäviin, yksilöhaasteisiin ja ulkoilmatoimintoihin. Molemmissa tapauksissa näillä toiminnoilla tavoitellaan samanlaisia asioita.

Jos kuitenkin haluaa jollakin tavalla erotella seikkailukasvatusta ja elämyspedagogiikkaa, voitaisiin sanoa, että seikkailukasvatusta opettaa ihmistä hallitsemaan elämässään esiintyviä riskejä (Telemäki & Bowles 2001, 22), kun taas elämyspedagogiikalla tavoitellaan muutosta elämäntapoihin, luonnon kunnioitusta sekä toisten ihmisten huomioimista. Kuitenkin erot ovat hiuksen hienoja, koska toisaalta myös seikkailukasvatusta tavoitteena voi olla elämys, joka johtaa muutokseen, kun taas elämyspedagogiikka voi tavoitella elämänhallintaa ja riskien ymmärtämistä.

Itse suosin mieluummin termiä elämyspedagogiikka verrattuna seikkailukasvatukseen, koska mielestäni seikkailukasvatusta ohjaa ajatuksia helposti extreme-lajien (kiipeily tms.) pariin, mikä on toisaalta tarkoituskin, koska kyseessä on riskinhallintaan johtava menetelmä. Elämyspedagogiikka ja erityisesti elämys on kuitenkin käsitteenä monipuolisempi kuin seikkailu. Elämys saattaa tarkoittaa mitä tahansa riippuen yksilön omista kokemuksista. Yksilö kokeekin mielestäni elämyksen aina suhteessa omaan taustaansa ja omaan kokemusmaailmaansa. Elämys on yksilöllinen kokemus eikä koskaan kaikille samanlainen.

3 OSALLISUUDEN LISÄÄMINEN LAHDESSA

Opinnäytetyöni tarkoituksena on lisätä nuorten osallisuutta leirien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Käytännön osa opinnäytetyössäni on suunnitella ja toteuttaa Kasakkamäen nuorisotalon vanhemmille nuorille kevätleiri Naumin leirikeskuksessa Sysmässä. Suunnittelu- ja toteutusvaiheessa hyödynsin oppimiani menetelmiä, jotta saisin nuoret osallistumaan leirin suunnitteluun ja myös leirillä toiminnan toteuttamiseen. Suunnitteluvaihe koostui viidestä tapaamisesta nuorisotalon tiloissa alkaen 24.2.2012 ja päättyen 27.4.2012. Näiden tapaamisten aikana leiri suunniteltiin ja myös tarvittavat materiaalit listattiin. Suunnitteluun kuului myös ruokalistan suunnittelu ohjelman lisäksi. Suunnitteluryhmässä oli mukana kymmenen nuorta, joista aina paikalla oli seitsemän tai kahdeksan.

3.1 Leirin suunnittelu

Aloitin opinnäytetyöni suunnittelun jo hyvissä ajoin ennen joulua 2011 ja siitä suunnitelmat alkoivat edetä siten, että varsinainen Kasakkamäen kevätleirin suunnittelu aloitettiin yhdessä nuorten kanssa ensimmäisellä tapaamisella 24.2.2012. Ensimmäisen tapaamisen tarkoituksena oli kertoa nuorille mitä tulaaan tekemään ja miten sekä tehdä ryhmäyttyviä harjoituksia nuorten yhteistoiminnan helpottamiseksi.

Aloitin tapaamisen tutustumalla nuorten aikaisempaan kokemusmaailmaan kyselyllä heiltä aikaisemmista leirikokemuksista ja muistoista. Melko monella osallistujalla olikin aikaisempia leirikokemuksia ja he jakoivat niitä kanssani auiliisti. Tärkein asia, jonka huomasin kysellessäni nuorilta heidän aikaisemmista leirikokemuksistaan, oli se, miten paljon iloa nuoret olivat leireillä kokeneet. Katseita ja hymyjä vaihdettiin sellaisten kanssa, jotka olivat olleet jakamassa yhteistä kokemusta.

Yhteiset kokemukset ja asiat, joista ollaan samaa mieltä, ovat Kopakkalan (2008, 63) mukaan luonnollinen alku ryhmän syntymiselle. Yhteiset asiat tuntu-

vat mukavilta, turvallisilta. Kun asiat jaettiin julkisesti koko ryhmän kesken, myös sellaiset yksilöt, jotka eivät ole aikaisemmin olleet jakamassa kokemuksia pääsivät niistä nyt osallisiksi.

Ensimmäinen tapaaminen oli siis onnistunut, mutta myös epäonnistunut. Vaikka ensimmäisellä kerralla toteutinkin muutamia yksinkertaisia ryhmäytämisharjoituksia, en kuitenkaan antanut riittävästi painoa ryhmän yhtenäisyydelle, vaan ohitin asian luottaen siihen, että nuoret tunsivat toisensa ja olivat ennen toimineet yhdessä. Jo ensimmäisestä tapaamiskerrasta lähtien minun olisi pitänyt kiinnittää enemmän huomiota ryhmäytämiseen.

Aalto (2002, 8) kertoo turvallisen ryhmän nostavan esiin parhaita puoliamme. Tärkeää turvallisessa ryhmässä on se, että jokainen voi olla luontevasti oma itsensä tarvitsematta pelätä. Turvallinen ryhmä myös kehittää niitä ominaisuuksia yksilössä, joita yksilö on pitänyt kehittymättöminä. Turvallinen ryhmä tarjoaa mahdollisuuden kokeilla täysin uudenlaisia asioita.

Turvalliseen ryhmään tähdätään nimenomaan ryhmäytämällä kaikki ryhmän jäsenet. Tällöin jokainen voi tutustua toisiin ryhmäläisiin ja samalla ryhmän jäsenten välille muodostuu yhteisiä kokemuksia. Näiden kokemusten kautta muodostuu luottamus, joka taas mahdollistaa jokaiselle esiintymisen omana itsenään ryhmässä. Tällöin kenenkään ei tarvitse olla itsestään epävarma vaan jokainen tietää että toiset hyväksyvät hänet sellaisena kuin hän on.

Toisella suunnittelukerralla pääsimme jo suunnittelemaan itse leiriä, vaikkakaan se ei ollut alkuperäinen suunnitelma. Toisen kerran tarkoituksiksi olin asettanut ryhmäytymisen jatkamisen sekä leirisuunnittelun aikataulun luomisen. Suunnitteluaikataulu oli kuitenkin nopeasti suunniteltu, pääasiassa siksi, että omat työvuoroni määräisivät pitkälti, koska suunnittelutapaamisia pidetään. Tapaamiset siis asettuivat paikoilleen helposti ja meillä oli aikaa, joten nuoret ehdottivat, että voisimme alkaa suunnitella ruokalistaa.

Ruokalistan suunnittelussa havaitsin ensimmäisen kerran hienoisia ongelmia ryhmän kesken. Suunnitteluryhmässä oli mukana muutama erityisen vahva persoona jotka ruokalistaa suunniteltaessa dominoivat vahvasti muuta ryhmää.

Puutuin tähän antamalla jokaiselle mahdollisuuden sanoa oman mielipiteensä ja kohtelin keskustelun vetäjänä kaikkia tasapuolisesti. Jokaisen mielipide on tärkeä.

Osasyynä ongelmien muodostumiseen näen epätasaisen roolisuhteen ryhmässä. Kopakkala (2008, 109) esittää, että ryhmä, toimiakseen mahdollisimman hyvin, tarvitsee erilaisia rooleja ja erilaista osaamista. Näin ollen ryhmäytysvaiheessa oma haasteensa on myös tunnistaa kunkin ryhmän yksilön rooli ryhmässä ja saada myös ryhmäläiset tietoisiksi omista rooleistaan.

Toinen haaste suunnitteluryhmässä oli ikäero. Toiset ryhmäläiset olivat vanhempia kuin toiset, jolloin vanhemmilla oli taipumus ottaa ryhmä johtoonsa ja päättää asioita antamatta nuorille mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon ja ideoimiseen. Dunderfeltin (1997, 89) mukaan nuori tarvitsee aikuista kehittyäkseen. Suunnitteluryhmässä nuoremmat nuoret taipuivat pitämään vanhempia nuoria esikuvinaan ja kokivat tarvetta miellyttää näitä, kun taas vanhemmat nuoret kokivat epävarmuutta omasta itsestä ja roolistaan yhteiskunnassa (ks. Dunderfelt 1997, 94).

Ruokalista muodostui loppujen lopuksi kaikkien mieleiseksi. Erityisen mielenkiintoinen seikka oli, miten paljon aikaisemmat kokemukset vaikuttivat ruokailun sisältöön, varsinkin ensimmäisen illan osalta. Nuorten keskustelussa viitattiin paljon aikaisempiin Kasakkamäen nuorisotalon järjestämiin leireihin ja myös muihin leireihin. Nuoret hakivat leirikokemuksistaan onnistumisia ja epäonnistumisia.

Kolmannella suunnittelukerralla pyysin nuoria miettimään pienryhmissä sellaisia aktiviteetteja, joita he tahtoisivat leirin aikana toteuttaa. Pienryhmät muodostuivat helposti ilman omaa puuttumistani. Ryhmät suunnittelivat listan erilaisia aktiviteetteja, jonka jälkeen listoja vaihdettiin ryhmien kesken ja ryhmät täydensivät ja kommentoivat toistensa listoja.

Tässä suunnittelun vaiheessa olisi leirin onnistumisen kannalta ollut parempaa, että nuoret olisin erottanut nuoret kaveriporukoista ja jakanut heidän ryhmiin toisella tavalla, koska aktiviteetteja suunniteltaessa olisi ollut myös arvokas tilai-

suus ryhmäyttää nuoria lisää ja saada tietoa jokaisen yksilöllisistä ryhmätoimistavoista sekä roolista ryhmässä.

Yksilön käytös on erilaista eri tilanteissa. Tärkeää on tunnistaa oma käytös eri tilanteissa. Oman roolin pohtiminen, tiedostaminen, auttaa ryhmätyötilanteissa ja edistää ryhmän työskentelyä. Roolin tunnistaminen auttaa myös hallitsemaan omaa käytöstä. (Kopakkala 2008, 96.)

Ihmisellä voi olla monenlaisia rooleja, rooli voi vaihtua useaan kertaan jopa yhden päivän aikana. Kotona yksilöllä on oma roolinsa ja koulussa tai työssä oma rooli. Osaltaan rooli määräytyy ulkoapäin, kun yksilö alkaa vastata ryhmän tai yhteisön hänelle asettamiin odotuksiin. Yksilö siis käyttäytyy siten kuin muut odottavat hänen käyttäytyvän. (Kopakkala 2008, 97.)

Tällä perusteella huolellinen ryhmäyttäminen vapauttaa yksilön aikaisemmista rooleista ja antaa yksilölle mahdollisuuden omaksua uuden roolin, sellaisen, jonka tämä kokee sopivaksi itselleen suhteessa ryhmään. Tällöin ryhmäyttämistä voidaan tarkastella myös sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta. Yksilö, joka käyttäytyy muuten häiritsevästi tai ei tunnu omaavan minkäänlaisia sosiaalisia taitoja ja käytöstapoja saattaa olla vain oman roolinsa vanki, mutta kun hänet asetetaan tilanteeseen, jossa aikaisempi rooli ei enää päde, saattaa yksilön käytöskin tällöin muuttua. Näin ollen myös oman opinnäytetyöni tapauksessa suunnittelun tehokkuutta olisi ollut mahdollista parantaa tarjoamalla ryhmän jäsenille tilaisuus irtaantua tavanomaisista rooleistaan vieraassa ryhmässä.

Neljäs suunnittelukerta koostui leirin aikataulun kokoamisesta. Ryhmäkeskustelua hyväksi käyttäen suunnittelimme nuorten kanssa leirin aikataulua ja sitä, mitä aktiviteetteja missäkin vaiheessa toteutetaan. Kaikki suunnittelijat olivat aktiivisesti mukana ja osallistuivat keskusteluun. Jaoin puheenvuoroja ja kyselin mielipiteitä pitääkseni huolta siitä, että jokainen saa sanoa oman mielipiteensä. Taustalla keskustelussa oli ajatus, että toisten ideoita ja mielipiteitä ei välittömästi tyrmätä vaan kaikki saavat rohkeasti ilmaista oman mielipiteensä.

Dunderfelt (1997, 88 – 89) kuvailee teoksessaan *Elämänkaaripsykologia* 10 – 12-vuotiaiden nuorten olevan vielä identiteetin kehitysvaiheessa, mikä tekee

heistä epävarmoja omaa toimintaansa kohtaan. Dunderfeltin mukaan tässä kehitysvaiheessa nuori oppii työnteon, ahkeruuden ja osaamisen perusvoimat.

Erityisesti nuori tarvitsee tässä vaiheessa tukea aikuiselta. Nuori haluaa osallistua tekemiseen, oli se sitten ruoanlaittoon tai vaikkapa rakentamiseen liittyvää. Nuori kaipaa onnistumisen kokemuksia ja saa sitä kautta tuntea osaavansa tehdä asioita. Nuoret kokevat itsensä tarpeellisiksi. (Dunderfelt 1997, 89.)

Vaikka tämä kehitysvaihe ei suoranaisesti koske niitä nuoria, joiden kanssa työskentelin leirin suunnittelussa ja toteutuksessa, on kuitenkin tärkeää huomioida, että kaikki nuoret eivät käy kehitystehtäviään läpi samanlaisella aikataululla. Toisilla kehitystehtävät viivästyvät. Kaikki henkinen tuki ja luottamus omaan itseensä minkä voi nuorille tällaisissa toiminnoissa tarjota on tervetullutta, jotta nuorten itsetuntoa voidaan vahvistaa.

Viimeisellä suunnittelukerralla leirin aikataulu viimeisteltiin ja hyväksyttiin. Aikataulun viimeistelyn jälkeen koottiin yhdessä nuorten kanssa tarvikelista kaikista niistä tarvikkeista, joita leirille tarvittiin mukaan. Viimeiselle kerralle olisi myös pitänyt varata aikaa suunnitteluprosessin purkuun ja palautetilaisuuteen. Niiden poisjäänti oli merkittävä virhe suunnitteluprosessin aikana. Jälkeenpäin kerätty palaute ei koskaan anna niin tarkkaa kuvaa prosessin onnistumisesta kuin mitä välittömästi kerätty palaute antaa.

Kaiken toiminnan jälkeen on hyvä tarjota toimintaan osallistuneille mahdollisuus purkaa toimintaan liittyviä tuntemuksia ja ajatuksia. Tällaisen purkutilanteen järjestäminen erityisesti nuorten parissa toimittaessa lisää osallisuutta ja osoittaa nuorille, että heidän mielipiteensä ja tunteensa ovat merkittäviä järjestävän tahon kannalta. Samalla purkutilanteessa voidaan vahvistaa toiminnan aikana syntyneitä kokemuksia ja pohtia yhdessä, miksi toiminta eteni, kuten se eteni. Purkutilaisuudella voidaan myös helpottaa syntyvää mielipahaa.

Verhelän ja Lackmanin (2003, 85) mukaan palautetta on hyvä kerätä jo toiminnan aikana tarkkailemalla asiakkaiden (nuorten) reaktioita. Kuitenkin on olennaista toiminnan kehittämisen kannalta, että toiminnasta kerätään myös palau-

te. Palaute paljastaa toiminnan toteuttajalle mikä toiminnassa ei miellyttänyt osallistujia ja miten asiakkaat muuttaisivat toimintaa.

3.2 Leirin toteutus

Aikaisemmin tekemässäni harjoittelussa Lahden nuorisopalveluille pohdiskelin leiriympäristöä osallisuuden kenttänä verrattuna taloympäristöön. Leiriympäristössä osallistavan toiminnan kaari on ajallisesti rajattu ennen leiriä olevaan suunnitteluvaiheeseen ja leirin aikana tapahtuvaan toimintaan sekä leirin purkuun. Leiriolosuhteissa tämä sykli toistuu vuodesta toiseen ja osallisuuden syventäminen on näin paljon vaikeampaa kuin taloympäristössä. Totesinkin pohdinnoissani, että vaikka leiritoiminnassa on mahdollisuus osallisuuteen, leiritointi on joka tapauksessa yhteistoimintaa.

Leiriympäristö on taloympäristöä sopivampi yhteistoimintaa ajatellen. Leiriympäristössä on ensinnäkin aivan omanlaisensa yhteenkuuluvuus osallistujien välillä, jota ei yhtä helposti saavuteta taloympäristössä. Kaikki leiriläiset ovat samanarvoisia, vaikkakin joukolla on oma hierarkiansa. Kuitenkin hierarkia leiriolosuhteissa on joustavampi, muuttuvampi, kuin talo-olosuhteissa, mikä mahdollistaa hiljaisempienkin yksilöiden osallistumisen. Toinen leiriympäristöön liittyvä positiivinen seikka on se, että usein leiriläiset eivät tunne toisiaan ainakaan niin hyvin kuin taloympäristössä, joka myös tukee sitä, että jokainen yksilö saa ikään kuin aloittaa puhtaalta pöydältä uudessa ympäristössä ja uudessa yhteisössä. Toki sama ei enää pidemmän päälle päde, koska usein leireillä käyvät nuoret osallistuvat mieleisilleen leireille vuodesta toiseen. Kuitenkin yhteisö muuttuu aina jollakin tavalla.

Loppujen lopuksi järjestämällemme leirille lähti kaiken kaikkiaan viisitoista nuorta. Alkuperäisestä suunnitteluryhmästä mukaan osallistui kuusi nuorta. Muutama suunnitteluun osallistunut joutui viimehetkellä perumaan mukaan lähteminsä joko sairastumisen tai muun syyn takia. Leirille lähdetessä ilmassa oli aistittavissa jännitystä. Joillekin osallistujalle kyseessä oli ensimmäinen leirikokemus. Nuoret pakkasivat tavaransa autoon ja autoivat sitten yhteisten tavaroiden pakkauksessa. Kun auto oli saatu pakattua ja kaikki nuoret olivat kyydissä,

alkoi matka kohti Sysmää ja Naumin leirikeskusta. Perille päästyämme paikalla oli jo muutamia nuoria jotka olivat saapuneet omilla kyydeillä, sekä valmisteluja tekemään lähteneet Kasakkamäen työntekijät. Perjantai-ilta kului majoittumisessa, ruokailussa ja saunoessa. Nuoret osallistuivat askareiden hoitamiseen, kuten keittiön siivoamiseen ja vesien kantoon.

Yhteisten asioiden tekeminen yhdessä nuorten kanssa opettaa nuoria huolehtimaan itse omista asioistaan. Sen sijaan, että kaikki tehtäisiin nuorille valmiiksi nuoret pääsevät itse osallistumaan askareiden toimittamiseen. Tarkoituksena on opettaa nuorille vastuullisuutta. Yhteistoiminta nuorten kanssa myös valmistaa nuoria osallisuuteen. Nuoret voivat olla mukana tekemässä asioita aluksi ilman sen suurempaa vastuuta kuin tehdä oma osansa. Kuitenkin nuoret voivat myös halutessaan ottaa osaa asioista päättämiseen ja toiminnan suunnittelemiseen.

Lauantaina aamu alkoi aamupalalla, jonka valmistelimme yhdessä muiden työntekijöiden kanssa nuorten vielä levätessä. Aamupalan jälkeen ohjelmassa oli askartelua. Nuoret saivat maalata askartelun aikana itselleen oman säästöposun, johon säästää rahaa itselleen tärkeitä asioita varten. Nuoret olivat innokkaasti mukana askartelussa ja alku menikin sujuvasti. Oman työnsä lisäksi nuoret autoivat toisiaan askartelujen kanssa, kuten esimerkiksi jakoivat maaleja ja antoivat toisilleen käyttämättömiä maaleja ja vaihtelivat pensseleitä sen mukaan mitä väriä kukakin tarvitsi. Kuitenkin aamupäivän kuluessa ongelmia alkoi ilmetä ryhmän sisällä. Johtuen huolimattomuudestani nuorten ryhmäytymisessä syntyi kaksi ryhmittymää, jotka alkoivat naljailla toisiaan. Nuoremmat nuoret kokivat vanhemmat nuoret tarpeettomiksi ja vanhemmat nuoret, joilla oli enemmän leirikokemusta Naumista, yrittivät määrällä nuorempiaan. Tilanne eteni niin pitkälle että nuoret lähestulkoon huusivat toisilleen ja kertoivat, että halusivat toisen ryhmittymän lähtevän pois leiriltä, koska se pilasi leirin toisen ryhmittymän osalta.

Kopakkalan (2008, 32) mukaan satunnaisissa ryhmissä ihmiset tavoittelevat vain omaa etuaan ja ajattelevat itseään ryhmän sijaan. Satunnaisissa ryhmissä ei ole vakiintuneita toimintatapoja, joten satunnaisessa ryhmässä yksilö helposti toteuttaa omia tottumuksiaan. (Kopakkala2008, 32 – 33.) Omassa tapaukses-

sani nuoret ryhmittivät toistensa taakse ja tukivat kussakin ryhmässä omia näkemyksiään sen sijaan että olisivat ajatelleet koko ryhmän etua. Puutuin tilanteeseen pyrkimällä toiminnallisesti sekä sanallisesti yhdistämään ryhmiä yhdeksi ryhmäksi ja onnistuinkin, koska rauha saatiin aikaiseksi ja nuoret alkoivat jopa pelata yhdessä Twisteriä.

Kopakkala (2008, 194) esittää ryhmittymillä on taipumus kilpailla keskenään. Ryhmien osallistujilla on taipumus samaistua ryhmään nopeasti, mistä seuraa oman ryhmän suosimista. Samalla tavalla voidaan ajatella, että nuoret leiriympäristössä ja uusissa oloissa kilpailevat keskenään, esimerkiksi johtajuudesta. Tästä kilpailusta aiheutui leirillä konflikti, jossa molemmat ryhmittymät pyrkivät puolustamaan omaa ryhmäänsä, vaikka yhteisiäkin ratkaisuja olisi ollut löydettävissä. Kuitenkaan ryhmät eivät itse kyenneet näkemään yhteisiä mahdollisuuksia ja tilanteeseen oli puututtava.

Ruoan jälkeen iltapäivällä puuhailimme hieman ulkona kisailujen merkeissä. Tällä kertaa ryhmät oli sotkettu siten, että vanhemmat ja nuoremmat nuoret oli sekoitettu keskenään, mikä toimi selkeästi paremmin. Ryhmien sotkemisen myötä nuoret joutuivat ottamaan kontaktia toinen toisiinsa uusissa ryhmissä ja määrittelemään ryhmille pelisäännöt, joiden mukaan kaikki ryhmän jäsenet toimivat. Samalla uusi ryhmä sai yhteisen tavoitteen, motivaation yhdessä toimimiselle.

Iltapäivän päätteeksi lähdimme laittamaan ruokaa läheiselle kodalle. Ruoanlaiton yhteydessä oli myös tietokilpailuita ja muuta pientä toimintaa. Kuitenkin suunnitelma oli siinä mielessä huono, että avotulella ruoanlaitto kestää pidempään kuin normaalisti. Nuorten kärsivällisyys ei täysin riittänyt siihen odottamiseen, joka vaadittiin ruoanvalmistusta varten, joten iltakin oli hieman epäonnistunut. Eriksonin kehitysteorian mukaan kouluiässä nuorilla on paljon intoa ja energiaa tehdä asioita ja onkin tärkeää että he saavat kokeilla paljon erilaisia asioita ja saavat kokea myös epäonnistumisia. (Dunderfelt 1997, 247.) Ulkona tapahtuvaa ruoanlaittoa varten tarvitaan aikaa, joten myös oheistoiminnan suunnittelu ja totuttaminen on tärkeää kun toimitaan nuorten kanssa. Samalla nuorten osallistuminen ruoanlaittoon ja esimerkiksi tarjoilemiseen olisi ollut merkittävä kokemus verrattuna Eriksonin nimeämään ahkeruuden ja pystyvyyden

kehitystehtävään (Dunderfelt 1997, 247). Ulkoruokailua suunnitellessani minun olisi pitänyt paremmin huomioida nuorten osallistumisen mahdollisuus ruoanlaiton eri vaiheisiin.

Kuitenkin ruoka maistui nuorille ja pääosin ruoanlaitto ulkona ja ilta kokonaisuudessa oli kaikille miellyttävä kokemus. Pelkästään uudenlainen kokemus, tässä tapauksessa ruoanlaitto ulkona, ei kuitenkaan takaa onnistumista, vaan elämyspedagogisen ajattelun mukaan kokemuksen pitää uutuuden lisäksi tarjota myös muita elementtejä, jotta kokemuksesta tulee elämys. Näitä elementtejä esitellään esimerkiksi yllä Elämyskolmiossa.

Lauantai-illan päätti perinteinen leirikaste, jota nuoret olivat työntekijöiltä toivoneet. Sain sen suunniteltavakseni ja päätin toteuttaa sen elämyskolmiomallin mukaisesti. Valitsin tavoitteeksi opettaa nuorille leirikasteen avulla hieman kunnioitusta luontoa kohtaan ja lisäksi yritin saada nuoret vähentämään roskien heittämistä luontoon. Toiminta suoritettiin yksitellen, jolloin sain aikaan parhaan mahdollisen vaikutuksen. Toiset ohjaajat pitivät nuorille seuraa ja minä kuljetin yhtä nuorta kerrallaan läpi radan, joka koostui roskatusta alueesta, josta nuorten piti kerätä mukaansa roskia. Tämän jälkeen nuoren silmät peitettiin liinalla ja nuori johdatettiin lyhyen matkan metsän läpi. Tämän jälkeen nuoret kohtasivat suomalaisesta tarustosta tutun Tapion, metsän hengen, jolle nuorten piti luovuttaa keräämänsä roskat osoituksena kunnioituksesta Tapiota ja metsää kohtaan. Tämän jälkeen nuoret vielä autoivat poistamaan kirppuja Tapion turkista.

Tapio toimii tässä ohjelmassa tarinana, jota kuvataan elämyskolmiossa, kun taas ympäristö oli aito ja yksilöllinen, tuolle leirikeskukselle ominainen. Moniaisuus toteutui osaltaan kun nuoret näkivät ympäristön ennen silmien peittämistä, kuuluivat metsän ääniä matkan aikana ja saivat koskettaa Tapion turkkia. Kontrasti syntyi täysin erilaisesta ympäristöstä verrattuna siihen millaisessa ympäristössä nuoret ovat tottuneet toimimaan. Toiminto taas toteutettiin siten, että nuoret saivat olla vuorovaikutuksessa ohjaajien kanssa toiminnan aikana. Elämyskolmiomallin mukaan toiminnassa tavoiteltiin oppimista.

Sunnuntaina pääasiassa oli siivoaminen. Koska edellinen ilta oli mennyt myöhään, nuoret olivat aamulla hieman väsyneitä ja haluttomia heräämään huoli-

matta siitä, että aikataulu oli aikaisemmin sovittu yhdessä. Kuitenkin siivoamiset saatiin aamupalan jälkeen hyvin käyntiin.

Reeve (2009, 222) esittää että suunnittelemalla toiminnan etukäteen tavoite saavutetaan paljon paremmin kuin toimimalla sokeasti. Suunnittelemalla vältytään myös toiminnassa esiintyviä ongelmia. Ensinnäkin alkuun pääsy on joskus vaikeaa, koska ympärillämme on niin paljon häiriötekijöitä, toisekseen epäonnistumiset ja takaiskut houkuttelevat lopettamaan kesken ja kolmanneksi palaaminen toiminnan pariin on hankalaa keskeytymisen jälkeen.

Yhteisten asioiden, kuten siivoamisen, hoitamisessa on erittäin tärkeää, että tehtäviä jaetaan tasaisesti ja mielellään tehtävät jaetaan sillä tavalla, että kaikki ovat paikalla kuulemassa mitä kukin tekee. Toiminta siis suunnitellaan yhdessä etukäteen ennen varsinaisen toimimisen aloittamista. Tällöin vältytään epätasaarvon tunteilta nuorten keskuudessa; miksi minä joudun tekemään kaiken, miksi me teemme tämän, nuo eivät tee mitään ja samalla nuorten motivaatio toimintaa kohtaan paranee, kun he saavat olla mukana päättämässä miten toiminta toteutetaan.

3.3 Palaute

Oppiminen edellyttää joustavaa sopeutumista ympäristöön. Ympäristöä tarkkailemalla ja asiakkaiden toimintaa seuraamalla kerätään tietoa ympäristön muutoksista, jotta muutokseen voidaan reagoida. Tietoa pitää kerätä ympäristön lisäksi myös omilta työntekijöiltä, jotta tietoa saadaan mahdollisimman monipuolisesti. (Ojala 2000, 163, 171.)

Toiminnasta voidaan myös oppia ja kerätä tietoa. Toiminnasta voidaan hakea ratkaisuja ongelmatilanteisiin, selvittää mikä osuus toiminnassa on ongelman ydin, hankkia siitä tietoa ja ehdottaa ratkaisuja. (Ojala 2000, 181.) Asiakaspaalaute on yksi tapa hankkia tietoa toiminnasta asiakkaiden näkökulmasta ja työntekijöiltä kerättävästä palautteesta saadaan tietoa työntekijöiden näkökulmasta.

Tyrväisen mukaan onnistuminen asiakaspalvelussa kestävällä tasolla edellyttää asiakaspalveluyritykseltä toimivaa palautejärjestelmää. Ilman toimivaa palautejärjestelmää palvelu ei kehity, jolloin siitä tulee vanhanaikainen ja kannattamaton. (Tyrväinen 2007, 85.)

Omalta osaltani palautteen kerääminen jäi melko kevyeksi. En edes varsinaisesti kerännyt palautetta vaan palautteen osaa toimitti fiiliskierros leiristä ja sen onnistumisesta. Pääosin fiilikset leirin ja koko prosessin jälkeen olivat hyvät, mutta myös epämielisiä kokemuksia oli kerrottavana. Suurin puute nuorten mukaan oli se, että kaikkea mitä suunniteltiin suunnittelupalavereissa, ei saatu toteutettua. Aikaa ei yksinkertaisesti ollut kaiken toteuttamiseen, vaikka paperilla aikaa näytti olevan reilusti.

Tulevaisuudessa palautelomakkeen luominen ja kunnollisen palautteen kerääminen sekä suunnitteluprosessista, että itse leiristä ja sen onnistumisesta palvelevat leiritoiminnan kehittämisen näkökulmaa samalla kun palautteet auttavat kehittämään osallistamisen mallia.

4 OSALLISTAMISEN MALLI

Tässä luvussa esittelen osallistamisen mallia, jota on tarkoitus käyttää nuorten osallisuuden lisäämiseen leiritoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Osallistamisen mallia voidaan soveltaa myös muuhun toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen, mutta mielestäni leiritoiminta kaipaa erityistä huomiota tässä vaiheessa, joten tarkastelen osallistamista juuri leiritoiminnan suunnittelun ja toteuttamisen kannalta.

Malli leiritoimintaan

0. Ryhmän kerääminen suunnittelua ja toteuttamista varten.

Suunnitteluryhmään osallistuminen ei edellytä leirille osallistumista ja leirille voi osallistua myös sellainen nuori joka ei ole osallistunut suunnitteluun. Suunnitteluryhmä voi olla miltei minkä kokoinen tahansa, mutta erityisesti suuret ryhmät

aiheuttavat oman haasteensa. Kuitenkin mitä enemmän nuoria on mukana suunnitteluryhmässä, sen monipuolisempi näkemys tarjoutuu leirin suunnitteluun.

1. Aikaisempien kokemusten tarkastelu ja ryhmäyttäminen

Suunnitteluprosessin ensimmäisessä vaiheessa tutustutaan nuoriin ja heidän kokemuksiinsa leireistä joihin he aikaisemmin ovat osallistuneet. Tärkeää on löytää hyviä ja huonoja leirikokemuksia ja pohtia yhdessä mistä hyvät ja huonot kokemukset johtuvat. Samalla ryhmälle muodostuu yhteisiä kokemuksia ja nekin, jotka eivät ole aikaisemmin leireillä olleet saavat kosketusta leirimailmaan.

Ensimmäisellä kerralla on myös äärettömän tärkeää aloittaa ryhmäyttäminen. Vaikka kyseessä olisikin jo toisilleen tuttuja nuoria, ja nuoret olisivat aikaisemminkin toimineet yhdessä, on ryhmäyttäminen kuitenkin tärkeää, jotta nuoret saavat syvemmin kontaktia toisiinsa ja leirin suunnittelu ja toteuttaminen onnistuvat hyvässä yhteisymmärryksessä.

Menetelminä esimerkiksi: Parin haastattelu

2. Ryhmäyttäminen ja suunnittelun aloittaminen, orientaatio

Toisen tapaamiskerran tarkoituksena on päättää suunnittelun aikataulu ja sopia suunnittelukerroista sekä yleisesti sopia siitä, miten suunnittelutilaisuuksissa toimitaan ja sopia suunnitteluryhmälle yhteiset pelisäännöt. Erityisesti yhteisten pelisääntöjen sopiminen ja yhdessä tapahtuva aikataulun suunnittelu ovat tärkeitä, koska yhteiset säännöt helpottavat huomattavasti ryhmän toimintaa suunnittelutilaisuuksissa ja aikataulun suunnittelussa voidaan huomioida muut ryhmän muut menot, jotta suunnittelutilaisuuksissa olisi paikalla mahdollisimman paljon nuoria.

Menetelminä esimerkiksi: Lentävä matto

3. Yhteistoiminnallinen suunnittelu

Kolmas suunnittelutapaaminen on omistettu varsinaisen suunnittelun aloittamiselle. Suunnittelu voidaan aloittaa esimerkiksi yleisen teeman päättämisestä leirille, tai mikäli yleistä teemaa ei haluta tai tarvita, voidaan alkaa pohtia aktiviteetteja leiriä varten. Aktiviteettien suunnittelua varten voidaan käyttää erilaisia menetelmiä, esimerkiksi learning cafe tai ryhmäkeskustelumenetelmää. Tärkeää on huomioida kaikki osallistujat ja antaa kaikille suunvuoro. On hyvä myös painottaa että tässä vaiheessa kaikki ideat ovat arvokkaita eikä ideoita saa arvostella vielä tässä suunnittelun vaiheessa. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon vaihtoehtoja myöhempää suunnittelua varten. Mikäli suunnittelu tapahtuu pienryhmissä, on kaveriporukat järkevää erottaa ja näin sekoittaa ryhmiä, jotta suunnittelu on mahdollisimman tehokasta ja ryhmässä on erilaisia näkökulmia.

Menetelminä esimerkiksi: Joo-menetelmä, learning cafe, ryhmäkeskustelu

4. Ideoiden työstö

Neljännellä kerralla tarkoituksena on alkaa työstää ideoista toteuttamiskelpoisia aktiviteetteja ja karsia mahdottomia aktiviteetteja pois listasta. Samalla ideoita voidaan kehittää ja suunnitella toimintaa pidemmälle. Voidaan esimerkiksi pohtia mitä välineitä toiminnan toteuttamiseen tarvitaan ja nimetä vastuuhenkilöt aktiviteeteille nuorten joukosta. Tavoitteena on, että neljännen tapaamisen jälkeen varastossa olisi valmiita, toteuttamiskelpoisia aktiviteetteja sekä listat kussakin aktiviteetissa tarvittavista välineistä.

Haasteena neljännellä kerralla on löytää sopu siitä, mitä aktiviteetteja voidaan karsia pois valikoimasta.

Menetelminä esimerkiksi: Äänestys, fiilisjana

5. Ideoiden viimeistely

Viidennen tapaamiskerran tarkoituksena on hioa aikaisemmat suunnitelmat ja viimeistellä aktiviteettien suunnitelmat siihen kuntoon, että ne voidaan toteuttaa. Tässä vaiheessa on myös hyvä viimeistään kirjata mitä tarvikkeita aktiviteettien toteuttamiseen tarvitaan. Mitä enemmän aktiviteetteja saadaan suunniteltua, sitä parempi valikoima niitä on tarjolla leiriä ajatellen.

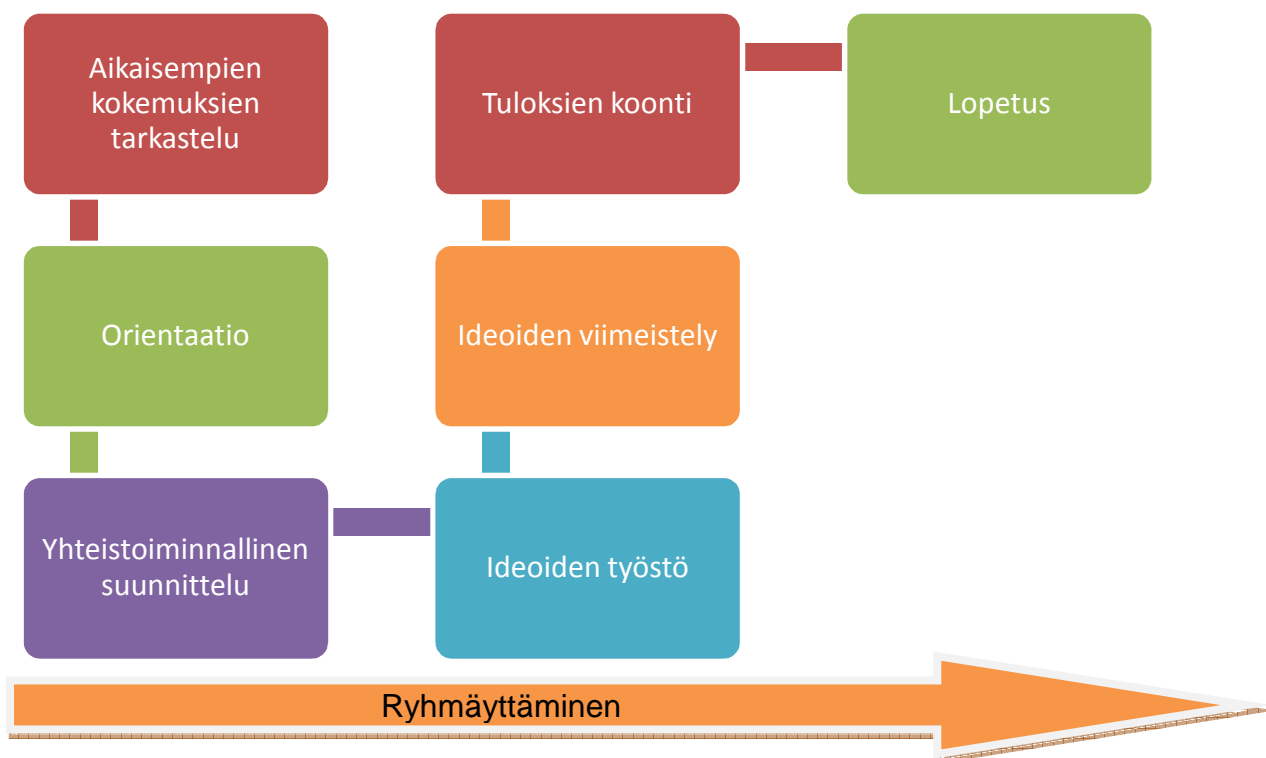
Menetelminä esimerkiksi: Ajoitettu puhe, ryhmäkeskustelu, hattumenetelmä

6. Tuloksien koonti ja leirin kokoaminen yhdessä nuorten kanssa

Suunnittelun viimeisessä vaiheessa päätetään leirin aikataulu yhdessä nuorten kanssa ja sovitaan yhteisesti päivä päivältä miten leiri etenee ruokailuineen, toimintoineen ja herätyksineen sekä hiljaisuuksineen. Aikataulu lyödään lukkoon ja aktiviteetit sovitetaan leirin aikatauluun.

7. Suunnitteluprosessin lopetustilaisuus

Suunnittelun jälkeen on hyvä pitää vielä yksi tapaaminen, jossa käydään läpi suunnittelun vaiheet ja puretaan suunnitteluprosessi. Mikä onnistui suunnitteluprosessin aikana ja mikä taas epäonnistui. Samalla voidaan kysellä nuorilta fiiliksiä sekä suunnittelusta että tulevasta leiristä. Palautteen kerääminen suunnitteluprosessista auttaa kehittämään suunnitteluprosessia vastaamaan paremmin nuorten toiveita ja näkemyksiä leirityöstä ja leirien suunnittelusta. Samalla voidaan eliminoida suunnitteluprosessista sellaisia menetelmiä, jotka eivät toimi. Näin seuraavalla kerralla suunnittelu toimii paremmin. Myös nuorille jää suunnittelusta hyvä kokemus.

Kuvio 2. Prosessin kuvaus.

5 TULOKSET

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli suunnitella malli leiritoiminnan suunnittelemiseen ja toteuttamiseen yhdessä nuorten kanssa. Mallin suunnitteleminen ja kokeileminen toteutettiin yhdessä Kasakkamäen nuorten ja työntekijöiden kanssa Kasakkamäen isojen kevätleirin yhteydessä. Suunnitteluprosessi sai muodon yrityksen ja erehdyksen kautta ja nuorilla oli suuri vaikutus siihen millaiseksi osallistamisen malli leiritoimintaan loppujen lopuksi muotoutui.

Kaiken kaikkiaan prosessista jäi käteen paljon. Vaikka tämä pilotti nuorten osallistamisesta leirin suunnitteluun ja toteuttamiseen ei ollutkaan täysin onnistunut, oli se kuitenkin hyvä alku suunnittelumallin kehittämistä varten, mikä oli tämän opinnäytetyön tarkoitus. Nuorten osallisuus leirien suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeä apuväline leirityön uudistamisessa ja myös leiritoiminnan hiljaisen tiedon jakamisessa uudelle sukupolvelle, sekä toimijoiden osalta, että myös leiriläisten osalta. Toisaalta toimijat voivat prosessin aikana jakaa omia kokemuksiaan leiritoiminnasta ja pohtia mikä on onnistunut ja mikä ei ole, myös miten kukin on aikaisemmin leirillä toiminut ja mitä on kokenut tärkeäksi. Kokeuksien jakaminen on tärkeää myös nuorten keskuudessa, koska innostus leiri-

toimintaa kohtaan saattaa löytyä jopa paremmin, kun motivaattorina on työntekijän sijaan vertainen, toinen nuori, joka on aikaisemmin kokenut millaista juuri näillä leireillä on ja mitä kaikkea leireillä tehdään. Yhteiset kokemukset luovat ryhmään koheesiota, joka tekee ryhmästä kiinteämmän. Samalla yksilöistä tulee osallisia ryhmään ja sen jäseniä. Ryhmän muotoutuminen alkaa.

Yhtenä suurena kysymyksenä oli, vaikuttaako osallisuus leirien suunnitteluun ja toteuttamiseen myös leirimotivaatioon. Opinnäytetyöni pohjalta voin sanoa, että vaikka osallisuus suunnitteluun ja toteuttamiseen parantaa osaltaan leirimotivaatiota, on leirille lähtemisen suurin motivaatio edelleen kaverit, jotka leirille myös mahdollisesti lähtevät. Toisaalta leiriltä voidaan myös lähteä etsimään uusia kavereita. Kuitenkin osallisuus vaikuttaa myös motivaatioon. Muistan ensimmäiseltä tapaamiskerralta suunnitteluryhmän kanssa tapauksen, jossa eräs nuori totesi tämän olevan ensimmäinen kerta, kun he saavat vaikuttaa siihen, mitä leirillä tehdään. Muistan myös hyvin suunnittelutapaamisissa nuorten hymyt ja nuorten keskenään jakamat hetket, kun he muistelivat aikaisempia leirejä ja suunnittelivat tulevaa leiriä. Osallisuus ei ehkä ole pääosassa, kun puhutaan leirimotivaatiosta, mutta kyllä osallisuus parantaa leirimotivaatiota.

Opinnäytetyön tuloksena syntynyt osallistamisen malli leiritoimintaan palvelee hyvänä ponnahduslautana nuorten osallisuuden edistämiseksi leiritoiminnassa. Mallin kehittämistä tulee kuitenkin jatkaa, sillä valmis tällaisesta mallista tulee vasta useiden soveltamiskertojen jälkeen, jos koskaan.

Kuten jo aikaisemmin olen maininnut, opinnäytetyöni on vain alku nuorten osallistamiselle leiritoiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Jatkan työtäni nuorten osallisuuden parissa valmistumisen jälkeen tulevassa työssäni ja toivon että pystyn myös työskentelemään leiritoiminnan kehittämiseksi työni ohella. Tarkoitukseni on jatkaa nuorten osallistamista leiritoiminnan suunnitteluun nyt kehittämäni mallin mukaisesti ja jatkaa mallin kehittämistä sekä ongelmakohtien hiomista, jotta mallista tulisi toimiva sekä helppo nuorten kannalta.

Kuten kaikessa osallisuudessa, myös leiritoiminnassa optimaalinen tilanne olisi, että nuoret voisivat jossain vaiheessa ottaa enenevässä määrin vastuuta myös leirien toimintojen toteuttamisesta sekä leirien suunnitteluvaiheesta. Kuitenkin

haasteena on, että leirien suunnittelu on pitkä prosessi ja osallisuus vaativat sitoutumista. Kuitenkin näen suurta potentiaalia nuorten osallistamisessa leiri-toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Leiritoiminnassa toteutuvat sekä osallisuus että yhteistoiminta. Leiriympäristö itsessään ei ole kaikkein paras mahdollinen, koska leirit pitää suunnitella etukäteen, jotta leiri saadaan valmiiksi määräaikaan mennessä. Koska leiri on etukäteen suunniteltu, leirin aikana ei ole enää niin paljon joustamisen varaa, että voitaisiin puhua todellisesta osallisuudesta kaikilla osallisuuden tasoilla. Sen sijaan leiriympäristö sopii yhteistoimintaan todella hyvin. Käytännöllisesti katsoen kaikki leirillä tapahtuva toiminta on yhteistoiminnallista, toiminta toteutetaan yhteistyössä leiriläisten ja työntekijöiden kanssa ja jokainen leiriläinen sekä työntekijä tuovat oman osansa leirin jokapäiväiseen arkeen.

Kun leiriympäristössä toimimiseen lisätään vielä leirin suunnitteluun osallistuminen, voidaan jo puhua osallisuudesta sen kaikilla tasoilla. Suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä mahdollistavat kaikille sopivan osallisuuden tason.

LÄHTEET

Aalto, Mikko. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Tampere: My generation.

Aalto, Mikko. 2002. Turvallinen ryhmä ja itseksi tuleminen. Helsinki: Aseman lapset.

Aho, Sirkku & Laine, Kaarina. 1997. Minä ja muut: kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Otava.

Cavén, Sini. 1995. Seikkailutoiminnan historiaa. Teoksessa: Aaltonen, Turkka (toim.). 1995. Seikkailuohjaajan käsikirja. Helsinki: Allianssi.

Cämppi-työryhmä. 2011. Kokousmuistio 3/2011 [viitattu 11.9.2012]. Saatavissa: http://www.lahdehanke.fi/dokumentit/userupload/Camppi/cmppi_muistio05082011.pdf

Dunderfelt, Tony. 1997. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOY.

Flöjt, Anu. 1999. Nuoret ympäristön kehittäjinä: - Nuorten Ääni – ryhmien menetelmäopas [viitattu 16.1.2012]. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/9760>

Gretschel, Anu. 2007. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä. Teoksessa: Gretschel, Anu & Kiilakoski, Tomi (toim.). 2007. Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Harju, Aaro. 2004. Osallisuus [viitattu 13.1.2012]. Saatavissa: <http://www.kansalaisfoorumi.fi/osallistuminen-ja-vaikuttaminen/osallisuus.html>

Horelli, Liisa, Haikkola, Lotta & Sotkasiira, Tiina. 2007. Osallistuminen nuorisotyön lähestymistapana. Teoksessa : Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.). 2007. Nuorisotyötä on tehtävä: Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

James, Thomas. 2000. Kurt Hahn and the aims of education [viitattu 16.3.2012]. Saatavissa: <http://www.kurthahn.org/writings/james.pdf>

Kemppi, Jukka. 2008. Mitä opimme nuorten profiileista? Kokemuksia nuorten saollisuushankkeen toiminnasta. Teoksessa: Lehtonen, Heleena (toim.). 2008. Sytykkeitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Hämeenlinna: Tampereen yliopisto, opettajankoulutuslaitos.

Kopakkala, Aku. 2008. Porukka, jengi, tiimi; ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita.

LEO. 2009. Elämyskolmiomalli [viitattu 10.9.2012].: Saatavissa: <http://www.leofinland.fi/index.php?name=Content&nodeIDX=3615>

- Lämsä, Anna-Liisa. 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa [viitattu 3.2.2012.]. Saatavissa: <http://herkules.oulu.fi/isbn9789514290213/isbn9789514290213.pdf>
- Nieminen, Juha. 1999. Seikkailujen Suomi – eli johdatus nuorisotyön leiri- ja retkitoiminnan historiaan. Teoksessa: Suoranta, Juha. 1999. Nuorisotyöstä seikkailukasvatukseen. Tampere: Taju..
- Nuorten akatemia. 2008. Miksi ryhmän turvallisuuteen kannattaa panostaa?[viitattu 10.9.2012]. Saatavissa: <http://www.nuortenakatemia.fi/trr>
- Otala, Leenamajja. 2000. Oppimisen etu – kilpailukykyä muutoksessa. Helsinki: WSOY.
- Reeve, Johnmarshall. 2009. Understanding motivation and emotion. New Jersey: John Wiley and Sons.
- Suomen kielen perussanakirja. 2004. Helsinki: Edita.
- Tarssanen, Sanna & Kylänen, Mika. 2007. Entä jos elämyksiä tuotetaan? Teoksessa: Karppinen, Seppo J.A. & Latomaa, Timo (toim.) 2007. Seikkaillen elämyksiä: Seikkailukasvatuksen teoriaa ja sovelluksia. Rovaniemi: Lapineyliopistokustannus.
- Telemäki, Matti. 1998. Johdatus seikkailukasvatuksen teoriaan. Kajaani : Kajaanin opettajankoulutuslaitos.
- Telemäki, Matti & Bowles, Steve. 2001. Seikkailukasvatuksen teoria ja käytäntö osa 1. Kajaani: Kajaanin opettajankoulutuslaitos.
- Tyrväinen, Jari. 2007. Tuumasta toimeen: rakentavaan asiakaspalautteeseen on hyvä tarttua kehittämistyössä [viitattu 23.7.2012]. Saatavissa: http://www.stks.fi/files/julkaisut/Laatu_Ratkaisee.pdf#page=85
- Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle kansalaisten suoran osallistumisen kehittymisestä [viitattu 12.1.2012]. 2002. Saatavissa: [http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDEE1/\\$file/osallisuusselonteko.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/images.nsf/files/C93962CC359D6F51C2256B91003EDEE1/$file/osallisuusselonteko.pdf)
- Valtiontalouden tarkastusvirasto. 2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy[viitattu 11.9.2012]. Saatavissa: http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf
- Verhelä, Pauli & Lackman, Pekka. 2003. Matkailun ohjelmapalvelut. Helsinki: WSOY

LIITTEET

Liite 1: Leirikutsu ja ilmoittautumislomake

NAUMIN LEIRIKESKUS KUTSUU KASAKKAMÄEN NUOKUN ISOJA 4. -
6.5.2012

Liikkeelle lähdetään nuokun pihasta pe 4.6. klo 18.00 bussilla, ja Naumiin saavumme noin klo 19.00. Perillä saamme nauttia maittavan illallisen ja pääsemme saunomaan.

Kaikki lähtijät ovat tervetulleita mukaan suunnittelemaan mukavaa leiriohjelmaa! **Ohjelman suunnittelu tapahtuu Kasakkamäen nuokulla perjantaina 13.4. ja keski-
viikkona 18.4., ja suunnitelmat viimeistellään 27.4.** Suunnitteluun ei ole pakko osallistua, mutta toivomme kaikkien mielipidettä, jotta leiristä tulee paras mahdollinen.

Paluumatka Naumista alkaa sunnuntaina 6.5. noin klo 12.00 ja perillä Lahdessa nuokun pihalla olemme noin klo 13.00.

Naumin viikonloppu maksaa **15 €** Maksu sisältää matkat, ruoat, vakuutuksen, majoituksen ja ennen kaikkea hyvää seuraa ja viihdyttävää ohjelmaa.

Leirille tarvitaan mukaan muun muassa:

- vaihtovaatetta sekä lämpimiä vaatteita (muistakaa ottaa mukaan ulkoiluun sopivia vaatteita!)
- sadevaatteet
- pyyhe ja peseytymisvälineet (muista hammasharja)
- aluslakana, tyyny ja makuupussi/peitto (Naumista löytyy patjat)
- taskulamppu, mikäli sellaisen omistaa

Sitovat ilmoittautumiset lapun ja rahan kera nuokulle pe 20.4. mennessä. Reissun toteutumisen edellytyksenä on, että mukaan lähtee vähintään 10 nuorta.

Lisätietoja Anulta 050-387 8799 ja Ulla-Riitalta 050-559 4125

Palauta alaosa nuokulle!

..... saa lähteä Kasakkamäen isojen ke-
vätleirille Naumiin 4.-6.5.2012

Allergiat, lääkitykset yms.

.....
.....

Huoltajan allekirjoitus ja puhelinnumero

.....

Liite 2: Aikataulu

Perjantai 4.5.2012

18.00 Lähtö Kasakkamäen nuokulta

Ruoka

Sauna

Hengailua + Visailua

24.00 Hiljaisuus

Viimeistään 2.00 Nukkumaan

Lauantai 5.5.2012

10-11 Aamupala

12 -> Askartelua / Lautapelejä

14.00 Ruoka

16 -> Ulos pelaamaan

-lenttis

-polttopallo

-norsupallo

-mölkkyy

-petangue

18-19 Ruoka, Grillaus!!

Visoja, Musiikkia, Improvisaatio / Pantommi, Hengailua, Adjektiivitarina

22.00 Hiljaisuus

Yöjuttu!

Sunnuntai 6.5.2012

8-9 aamupala

10-11 siivoukset

-mölkkyy

- polttis

12.00 Lähtö